

The background image shows an archaeological site with several stone walls and foundations, some of which are partially buried in the ground. The site is situated on a hillside overlooking a body of water under a clear blue sky. The text is overlaid on the top half of the image.

**АРХЕОЛОГІЧНІ
ДОСЛІДЖЕННЯ
В УКРАЇНІ 2013**

**ARCHAEOLOGICAL
RESEARCHES IN UKRAINE
2013**

Засновник і видавець:

Інститут археології Національної академії наук України.

Головний редактор:

КОЗАК Денис Никодимович, доктор історичних наук, професор.

Заступник головного редактора:

БОЛТРИК Юрій Вікторович, кандидат історичних наук.

Редакційна колегія:

БУЙСЬКИХ Алла Валеріївна, доктор історичних наук;
БУНЯТЯН Катерина Петрівна, кандидат історичних наук;
ЗАЛІЗНЯК Леонід Львович, доктор історичних наук, професор;
ІВАКІН Гліб Юрійович, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор;
КРИЖИЦЬКИЙ Сергій Дмитрович, член-кореспондент НАН України, доктор архітектури, професор;
КУЛАКОВСЬКА Лариса Віталіївна, кандидат історичних наук;
МОЦЯ Олександр Петрович, член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор;
ОТРОЩЕНКО Віталій Васильович, доктор історичних наук, професор;
ПОТЕХІНА Інна Дмитрівна, кандидат історичних наук;
СКОРИЙ Сергій Анатолійович, доктор історичних наук, професор;
СУПРУНЕНКО Олександр Борисович, кандидат історичних наук;
ТЕРЩІЛОВСЬКИЙ Ростислав Всеволодович, доктор історичних наук, професор.

*Друкується за рішенням Вченої ради Інституту археології НАН України
(протокол № 8 від 28.05.2014 р.).*

Прийом матеріалів:

Польовий комітет ІА НАН України

Адреса Польового комітету:

Україна, 04210, Київ–210, просп. Героїв Сталінграда, 12

Тел.: (38044) 418-91-37, (38044) 418-91-66

Факс: (38044) 418-33-06

E-mail: adu_kalnyk@ukr.net

Усі права застережено. Передрук можливий зі згоди
Польового комітету Інституту археології НАН України та авторів статей.

Видання побачило світ за фінансового сприяння
Полтавської археологічної експедиції
ДП «НДЦ «Охоронна археологічна служба України»
Інституту археології НАН України (начальник – О.Б. Сунруненко).
Оригінал-макет підготовлений у відділі археології ранніх слов'ян
та регіональних польових досліджень
Інституту археології НАН України.

**Археологічні дослідження в Україні 2013 = Archeological Researches in
А 87 Ukraine 2013** : зб. наук. ст. / НАН України, Інститут археології; [гол. ред. Ко-
зак Д. П., ред. кол. : Буйських А. В., Бунятян К. П., Залізник Л. Л. та ін.]. – К.,
2014. – 332 с.: іл.

ISBN 978-966-02-7301-6

Збірник є щорічником, який готується до друку Польовим Комітетом Ін-
ституту археології НАН України. Містить інформаційні повідомлення про ро-
боту археологічних експедицій поточного польового сезону.

Стане в нагоді науковцям, студентам і всім, хто стежить за розвитком су-
часної української археологічної науки.

УДК 902 (477)
ББК Т4 (4 УКР) я43

ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИРКУНІВСЬКОГО ГОРОДИЩА

Влітку 2013 р. археологічною експедицією Харківського історичного музею проведені розкопки на городищі скіфського часу біля с. Циркуни Харківського р-ну Харківської обл. Щорічні планомірні дослідження на городищі проводяться з 2007 р. під керівництвом К.Ю. Пеляшенка. Цьогорічні роботи на пам'ятці були зосереджені на двох ділянках і мали на меті продовження вивчення археологічних об'єктів, планіграфії та стратиграфії, концентрації культурних нашарувань знахідками на різних її ділянках, уточнення загальної хронології пам'ятки та часу існування окремих укріплених частин.

Продовжені дослідження в південно-східній частині городища, на ділянці розкопу 6 (роботи тут проводились в 2005 та 2008 рр.). Розкоп розширений в східному напрямку, розкрита площа 33 м². Встановлена наступна стратиграфія: під лісовим дереном фіксується шар чорноземного ґрунту з матеріальними залишками, потужністю 0,4—0,45 м, нижче, по всій площі розкопу залягає зольний шар сірого кольору, насичений матеріальними залишками, його потужність збільшується в південному напрямку — в бік ескарпу городища, від 0,3 до 0,75 м. Під цим шаром фіксується похований чорнозем з поодинокими знахідками, що поступово переходить у материковий суглинок. На розкопаній площі виявлено три господарські ями

(8—11) округлої форми заповнені золистим ґрунтом сірого кольору, що концентрувалися в південній частині розкопу. Знахідки виявлені в розкопі представлені фрагментами та археологічно цілими формами ліпного посуду, глиняними пряслами, конусами, кістками тварин та уламками античних амфор. Дана ділянка розкопу розкрила найбільш ранні шари городища, що відносяться до кінця VI — початку V ст. до н.е. Верхні нашарування розкопу датуються другою половиною V—IV ст. до н.е.

Продовжені роботи в північній частині городища на ділянці розкопу 10 (роботи проводились в 2009—2011 рр.), який розширено в східному напрямку. Загальна розкрита площа в 2013 р. склала 57 м². Зафіксована наступна стратиграфія: під лісовим дереном фіксується шар чорноземного ґрунту з матеріальними залишками, потужністю 0,2—0,3 м, нижче — передматериковий суглинок, що поступово переходить у материкову глину. На розкопаній площі виявлено чотири господарські ями (29—32) округлої в плані форми з вертикальними стінками, глибиною від 0,35 до 0,9 м. Знахідки виявлені в розкопі представлені фрагментами та археологічно цілими формами ліпного посуду, глиняними пряслами, зернотерками, кістками тварин, уламками сіроглиняного гончарного посуду та античних амфор кінця V — початку III ст. до н.е.

І.А. Сніжко

ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕРИФЕРІЙНОЇ ЧАСТИНИ СТОЯНКИ БІЛЯ с. КАМ'ЯНКА

Експедиція Харківського історичного музею в червні—липні 2013 р. продовжила розкопки відкритої у 2004 р. пізньопалеолітичної стоянки біля с. Кам'янка Ізюмського р-ну Харківської обл. Пам'ятка знаходиться на високому місці при впадінні в р. Сіверський Донець невеличкої правої притоки р. Суха Кам'янка. Культурний шар, представлений розщепленим

кременем, дрібними шматочками кісток, вугілля та вохри, пошкоджений постгенетичними процесами. Він залягає на стику давньолоценового ґрунту та причорноморського лесу, не має специфічного забарвлення, розтягнутий по вертикалі.

Пам'ятка досліджується суцільною площею, до 121 м² цього року додалися 21 м² в східній

частині. Колекція артефактів налічує 509 предметів і включає нуклеуси, нуклевидні уламки, технічні сколи, відщепи, пластинки, мікропластинки, знаряддя з вторинною обробкою. Із 6 нуклевидних уламків один використовувався як відбійник. Серед нуклеусів 4 конічні (2 з виступаючою тильною частиною, 1 — спрацьований), 1 — двохплощадковий кубовидний спрацьований, 1 — торцевий з виступаючою тильною частиною, 3 — спрацьовані аморфні. Оскільки стоянка знаходилась біля виходів крем'яної сировини, в значній кількості зустрічаються первинні та напівпервинні відщепи, різноманітні технічні сколи. Вироби із вторинною обробкою включають різці, скребки, пластинки з ретушованими ділянками, мікропластинки з притупленим краєм. Із 5 різців 3 — серединні (рис. 1, 1—3), 1 кутовий та 1 нуклевидний; скребок подвійний сформований на трискатній пластині (рис. 1, 4); фрагмент двоскатної пластинки має ретушовану ділянку в дистальній частині (рис. 1, 5); мікропластинки з притупленим краєм представлені двома фрагментами без базальних частин (рис. 1, 6—7). Зустрічаються крем'яні артефакти зі слідами перебування у вогні, дрібні шматочки вугілля, хоча місця розташування вогнищ поки не локалізовані.

На дослідженій площі простежено одне доволі виразне скупчення, яке може відповідати робочому місцю з обробки кременю. Воно розташовано у західній частині розкопу, майже під його стінкою. Знахідки залягали *in situ*, що важливо для встановлення ініціального рівня їх відкладення, оскільки культурний шар доволі сильно пошкоджений. До складу скупчення входили нуклевидний уламок, дрібний реберчастий скол, 13 відщепів, серед яких один напівпервинний, фрагмент медіальної частини трискатної пластинки, мікропластинка, дрібні уламки та лусочки. Знаряддя представлені

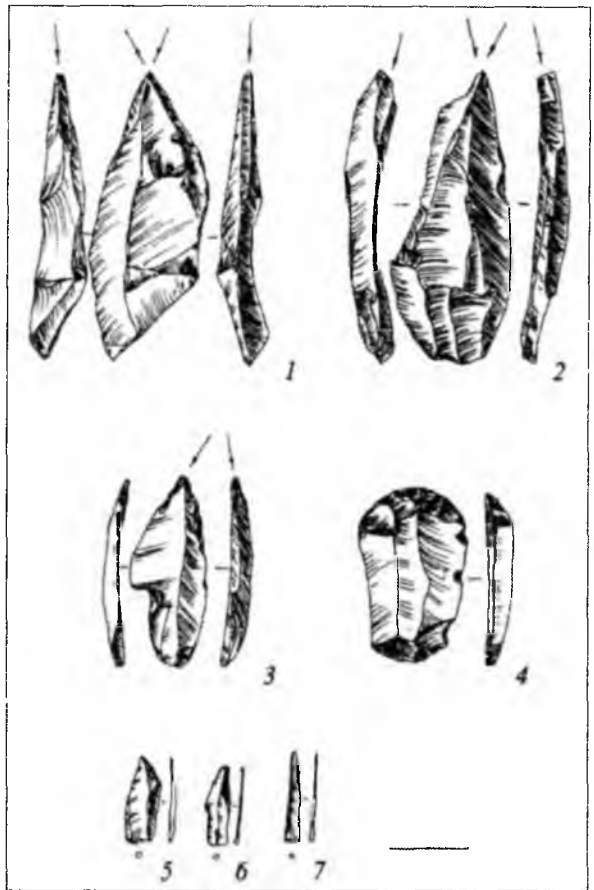

Рис. 1. Кам'янка. 2013. 1—3 — різці, 4 — скребок подвійний, 5—7 — мікропластинки з притупленим краєм

двома різцями: нуклевидним та серединним (рис. 1, 3). Центральна смуга квадратів містила розпорошені знахідки, а східна була майже порожньою. Скоріш за все, ця ділянка є периферійною частиною стоянки.

За даними геологічних спостережень та палеологічного аналізу час існування пам'ятки можна визначити як причорноморський етап пізнього плейстоцену, що знаходиться в межах переходу від ранньопричорноморського стадіалу до початку пізньольодовиків'я.